

Ὅπως μᾶς ἀρέσει νά βλέπουμε μερικῆς ὥραιες εἰκόνες σέ μιὰ γωνιά ἀνεληθράσθη ἀπό τόν ὄργασμό τῆς ζωῆς, καί νά διασκεδάζουμε μέ ὄλη τή λεπτότητα τῶν συναισθημάτων, πού πηγάζουν ἀπό τὴν κέντρωση τῶν αἰσθησεων, ἔτσι, πολλὲς φορὲς, πού ζητάμε νά δώσουμε μιὰ πύθ χαρούμενη κατεύθυνση στὴν ψυχὴ μας, καταφεύγουμε σέ μιὰν ἄκρη καί μέ τὸν ἀγαπημένο ποιητὴ στὸ χέρι μας διαβαίνουμε ἀθόρυβα κ' εὐγενικά κάτω ἀπὸ τὸ εἰρωνικό βλέμμα τῆς Μοίρας.

Αὐτὸς καί μόνος εἶνε ὁ λόγος πού μᾶς κεντρίζει νά μαζέψουμε τὸ ἔργο τοῦ I. N. ΓΡΥΠΑΡΗ πού ἔλαχε γιὰ διάφορες αἰτίες νά βρῖσκεται σκόρπιο στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Στὴν ποίηση τοῦ θὰ βροῦμε μιὰ μεγάλη λεπτότητα πλάι στὴν τέλεια διαφανάδα τοῦ ματιοῦ, πού ἐβυθίστηκεν ὡς τὰ κατάβαθα τῆς φύσης, καί στὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων ὄντων. Κἄνι τὸ λαμπρὸ στὴν ἀπλότητα πού δὲν εἶνε μὴτε ἀσθενικό μῆτε βιασμένο. Ὁ στίχος του εἶνε ἄρτιος : καί εἰς περιεχόμενο, καί εἰς ρυθμὸ καί σέ νοήματα, καί σέ εἰκόνες καί σέ μουσική. Κανένα παραγέμισμα πουθενά. Οἱ λέξεις δένονται σέ φράση—καί μέ τί ἐπιστημονική σύνταξη!—ὄχι μόνο ἀπὸ ἀνάγκη γιὰ τὰ νοήματα πού πρέπει νά ἐκφράσουν, παρὰ καί σύμφωνα μέ τὴν ἐξωτερικὴ μουσικὴ τῶν συλλαβῶν τους· μουσικὴ γιὰ τὸ αὐτὶ καί ἁρμονία γραμμικὴ γιὰ τὸ μάτι. Καί ἔτσι, παράλληλα, τὴ στιγμὴ πού νανουρίζεται ἡ ἀκοή σ' ἓνα βαθὺ ρυθμὸ, χαίρεται ἡ ὄραση σ' ἓνα ἁρμονικὸν ἄπλωμα λέξεων, καί ταυτόχρονα ἀνοίγει, στὴν συγκινημένη ἀντίληψη μπροστὰ φωτεινὸ, ὀλόχρῳμο, τρεμουλιαστὸ ἀπὸ τὸ ρίγος τῆς ζωῆς, τὸ ν ὀ η μ α.

Εἶνε μιὰ ποίηση πού ἔχει τὴν πεποιθὴση τῆς ὁμορφιάς καί τῆς μεγαλοφυΐας τῆς καί εἶνε βέβαιο πὼς βρῖσκονται ἄνθρωποι, τὴ στιγμὴ πού ἡ ζωὴ τοὺς βαραίνει μέ τὸ ἀβάσταγο βάρος, καί τοὺς λούζει μέ τὸν μαῦρον ἰδρώτα τῆς ἀγωνίας, νά παρηγοροῦνται ψιθυρίζοντας τοὺς στίχους τῆς.

* *

Τὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη τείνει μᾶλλον σέ μιὰ παγκόσμια γενικότητα. Εἶτε μέ ὀλύμπιαν ἡρεμίαν σκαλίζει σέ ἀνάγλυφα τὴν ὄψη τῶν πραγμάτων καί τίς στάσεις τῶν ἀνθρώπων, εἶτε μέ θριαμβευτικὴ ὀρμὴ τὸ ἐγὼ του συγχίζεται μ' ὅλα τὰ πάθη μ' ὅλες τίς ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες. Μὲ τὰ πάθη καί τίς ἐπιθυμίες πού εἶνε σὰν θρόλλοι καί σὰν σφίγγες, ἀφοῦ κι' αὐτὰ εἶνε καταδικασμένα σὰν κι' ἐμᾶς νά πεθάνουν. Ἀλλὰ τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶνε μονάχα πηγὴ ὁμορφιάς. Εἶνε καί ὑπόδειγμα καί μάθημα ὑπέροχο γλώσσας. Ὁ Γρυπάρης ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα γιὰ νά διατυπώσει τὴ γλώσσα τῆ σύγχρονη καί νά μᾶς βγάλει ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ αὐτὸ γλωσσικὸ λαβύρινθο στὸν ὁποῖο μέσα τρικλίζουμε μέ ὀλάνοιχτα μάτια πού δὲν βλέπουν καί μέ τεντωμένα χέρια πρὸς κάποιαν ἔξοδο. Κρατᾷ τὸν μίτο πού τοῦ ἐχάρισεν ἡ θεὰ Αἰσθητικὴ.

Ἴσως, μέ τὸ νά μὴν εἶνε πολυγράφος δὲν ἔχει τὴν ἀδιάκοπη ἐπίδραση πού πρέπει. Ἴσως, μᾶλλον μέ τὸ νά μὴν καταφεύγει στὴν αὐθαιρεσία καί τὴν

ρεκλάμα τῶν γλωσσολογικῶν κανόνων δὲν ἔχει μαζεύσει γύρω του τὸ μελισσολοῖ τῶν μιμητῶν πού δυστυχῶς κάνουν τὸ βουῖτό τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς ἐπιβολῆς.

Ἄλλὰ δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ποῦμε ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπρόσεξαν τὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη Μερικοὶ τὸ ἐμελέτησαν καλά, ἀδιάφορο ἂν εἶνε λίγοι. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους, θὰ εἴμεθα ἀνόητοι ἂν παραπονούμεθα, ἀφοῦ ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων στὸν τόπο μας εἶνε τέτοια. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού βλάπτει τὸ ἔργο του, εἶνε ὅτι δὲν εἴμπορεῖ νὰ τὸ βρεῖ κανεὶς, σκορπισμένο καθὼς εἶνε στὰ διάφορα περιοδικά, κι' ἂν διαβάξει ἓνα δυὸ ποιήματα καὶ τοῦ ἀρέσουν διστάζει νὰ βγάλει συμπέρασμα γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Γρυπάρη.

Θὰ προσπαθήσουμε, λοιπὸν, μὲ τὰ ὀλίγα μέσα πού διαθέτουμε μὲ μιὰ μικρὰν αὐξηση τῶν σελίδων μας σιγά-σιγά μέσα σ' αὐτὸ τὸν τόμο νὰ κλείσουμε ὅλο τὸ πρωτότυπο ἔργο πού δημοσιεύτηκεν ὡς σήμερα. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἔτσι συμαζεμένο πού θὰ παρουσιασθεῖ στὰ μάτια τῶν νέων θὰ ξυπνήσει τὴν ὑπερηφάνεια ὅτι ἔχουμε ἓνα ποιητὴ σὰν τὸν Γρυπάρη.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ρ Ο Δ Ο Π Η

Τῆς πούλιας γέρον' ἀπὸ ψηλὰ τὸ ἐφτάδιπλο τ' ἀστέρη·
Εὐπνα, Ροδόπη — τ' αὐγινὸ δροσόπαγο τινάζει
Τοῦ ἕπνου τάποκάρωμα. Εὐπνα, κι' ἀσπρογαλιάζει
Θαμπὸς ἀκόμη περουζὲς τὸ γλυκοχαραμέρη.

Ρόδα καὶ ρόδα ὁ ξανθὸς ὁ Ἥλιος θὰ σοῦ φέρη
Σὰν τὴν ἀγάπη του παλιά, πὺ νέα ἀπ' τὸ χαλάζι.
Ἐμπρόβαλε καὶ μὲ φιλιὸ στὸ μέτωπό σου βάζει
Στεφάνια δροσοστάλαγα τὸ ἐρωτικὸ του χέρι.

Νύχτα στὰ ποροφάραγμα ἀκόμα βασιλεύει,
Τὰ σγουρὰ δάση, ἢ λαγκαδιὲς δὲ βλέπουν ἡλιου ἀχτίδα
Καὶ ὁ Στρυμῶν χαμοσυρτὸς στὰ πόδια τῆς ζαλευεῖ.

Μὰ ἡ Ροδόπη ξέφωτη στυλώνει τὴν κορφὴ τῆς
Μεσουρανίς, καὶ πάνω τῆς—ὡσάν δροσοσταλίδα
Σὲ φύλλα ρόδου—ὁ στερνὸς γιαιλίζει Ἄποσπεριτῆς.

Η ΖΟΥΧΡΑΕ

Ἄλλοι στήν κοσμολόγητη τῆ Ζουχραε Τσιγγάνα
Ἐγὼ ἴμαι ἐγὼ ; Ποῦ μιά βραδιά μὲς τ' ἅγιο μοναστήρι
Μὲ λιβανίζαν μὲ χρυσὸ παπάδες θυμιατήρι
Μπρὸς στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, μπρὸς στοῦ Χριστοῦ τῆ μάνα.

Κλείσετε μάτια μάργελα, σβυστήτε μάτια πλάνα,
Ποῦ στήν ὑγεία σας ἐπινεν ἀπ' τ' ἅγιο τὸ ποτήρι
Ὁ γούμενος, καὶ τὸ χορὸ σηκόνουνταν νὰ σύρη
Κι' ὅταν ἀκόμα ἐσήμαινεν ἡ αὐγινή κάμπανα.

Τόρα... μὲ κράζουν τὰ μωρὰ γρηὰ καλαμοβύζω
Ὅταν στοὺς δρόμους σ' ἄν σκυλι νὰ βρῶ θροφή γυρίζω,
Γιατὶ τὰ χνώτα μου βρωμοῦν σ' ἄν τῆς ταφῆς τὸ χῶμα.

Τότες βαμμένα μὲ κηνᾶ τὰ ὠραῖά μου δακτύλια.
Τόρα, στὸ κρὺο μελανά, κι' ἀπὸ συνήθειο ἀκόμα,
Κρυστάλλα, ξύλα, τὰ χτυπῶ σ' ἄν καρυδένια ζίλλια!

Σ Α Λ Ω Μ Η

Σὲ ἀσφάλτου στρώματ' ἡ Μακῶρ καὶ πίσσας ὑψομένη,
Στῆ Νεκρῆ θάλασσα βαθειὰ φεγγόβολη γιορτάζει
Μέσ' ἄγνοιαστοὶ χαροκοποῦν τοῦ Ἀντύπα οἱ καλεσμένοι
Κι' ὄξω, γιαλοπερίγιαλα, χορὸς δαιμόνων βράζει.

Πλουσίου φαλέρνου ὁ καπνὸς τὲς κεφαλὰς βαραίνει
Τῶν συμποτῶν. Μὰ ξύπνιο αὐτὶ ἡ Ἡρωδιάς πλαγιάζει
Στοῦ χαρεμιοῦ τὸ πάτομα, κι' ἀπόγεια νάνεβαίνει
Τοῦ Γιοχανάν τῆ κάταρα γρικᾶ, ποὺ τὴν φρενιάζει.

Κι' ὅπως νεροκαμένη ὀχιά, μεσημερνὴ, τὴ γλῶσσα
Ἐτσι, μ' ὅσα τὰ κάλλη τῆς μ' ἄλλα στολίδια τόσα
Μέσ' στὸ συμπόσιο πετᾶ τὴ θραυφερὴ Σαλώμη.

Ρίγ' ἡδονῆς τὰράθυμο κῆμα τῆς σάρκας φέρνει
Μὲ τὸ χορὸ. Μὰ τρεῖσβαθα στῆ φυλακὴ του - ὦ τρέμοι !
Σὲ χάρου μήνυμα ὁ Ναζίρ τὴν κεφαλὴ του γέρνει.

Ο ΟΡΘΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

Τ' άστέρια τρεμοσβύνουνε κ' ή νύχτα εΐνε λίγη,
Μέ φως χλωμό και άρρωστο οί κάμποι άντιφεγγίζουν
Κι' όλόγυρά του, όπου στραφῆ, τó μάτι σου ξανοίγει
Έδω κορμιά, εκεί κορμιά στρωμένα νά μαυρίζουν.

Φίλους κ' έχθρους ό θάνατος σ' ένα τραπέζι σμίγει
Όπου τάγριμα άκάλεστα με πείνα τριγυρίζουν
Χαρά στον όπου γλύτωσε, χαρά στον πόχει φύγει,
Μά όσους τó βόλι ξέσχισε, κοράκια ξανασχίζουν.

Άξαφνα όρθός ό Σαλιχτής πηδάει ό λαβωμένος,
Στριγγή φωνή και σπαραχτήν ή σάλπιγγά του βγάζει
Που λές τόν ίδιον της χαλκόν-κι' όχι αυτιά-σπαράζει.

Μά δέν ξυπνάει στο όρθινό κανένας πεθαμένος
Μόν' τά κοράκια φεύγουνε κοπαδιαστά σάν νάνε
Τών σκοτωμένων οί ψυχές που στά ούράνια πάνε.

ΦΛΩΡΑ ΜΙΡΑΜΠΙΛΙΣ

Νεφελκόβ' ή συννεφιά κ' ήλιος χρυσός προβάλλει,
Σκορπάει την άχνη πώκρυβε του έρωτεμένου κόσμου,
Τά τόσα τά γητέματα, τά τόσα χλωρά κάλη.
Ήμουν τυφλή κι' άνάβλεψα, τυφλή και σ' εΐρα, φως μου.

Περίσσια, Άγάπη, ή χάρις σου κ' ή δύναμις μεγάλη
Στην άβασίλευτη όμορφιά πάνάστησες έμπρός μου,
Σ' αυτή, πάνοίγεις, την θερμή κ' έρωτικήν άγκάλη
Σφαλῶ τά μάτια κι' άθελα με ρίχνει ό λογισμός μου.

Άς έλθῆ ό Χάρος! σε ξανθούς κι' άζάρωτους κροτάφους
Τά κρούσταλλά του δάκτυλα νάγγίξῃ τόρα πρέπει,
Που νά βαστάῃ τόνειρο βαθιά και μέσ' τούς τάφους.

Γιατί με πόνο, στα βαριά τά χρόνια, δίχως πόθο,
Χωρίς άγάπη, άσπρόμαλλη ό νοῦς γρηά με βλέπει
Σέ σταχτοπαίπαλη γωνιά, σ' άνέμη έμπρός, νά κλώθω.

ΤΑ ΡΟΔΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΥ

Σοῦργραφε ροδοθάνατο ἢ τριμερούσω ἢ Μοῖρα !
Πὲ τὸ στερνὸ τραγοῦδι σου, ἀγλύκαντη καρδιά,
Κι' ὄλο ἀνεβαίνει ἀκράτητη ἢ μυστικὴ πλημμύρα
Ποῦ ἀφρίζει μὲ ροδόφυλλα καὶ πνίγει μ' εὐωδιά.

Ποιός, σὲ εἶπε νεκροθάλασσα ἀτάραγη καὶ στείρα,
Κῦμα ποῦ σώνεται κουφὸ στὴν ἄκαρπη ἀμμουδιά ;
Καὶ σὺ 'σαι—στρῶμα ἑνὸς φτωχοῦ, μιανῆς νυχτιᾶς πορφύρα,
Γιὰ τὴ ζωὴ μου ὀλάκερη μιὰ ἐρωτικὴ βραδιά.

Ἦλθε ἢ ἀράθυμη ψυχὴ σ' ἀκρογιαλιὰ κ' ἐστάθη,
Ἔπου φεγγάρι ἀπόκρυφο τραβᾷει φυρονεριά,
Καὶ τὴν ξεσέρνει, ἀνίδεη, στῆς θάλασσας τὰ βάθη.

Μὰ δὲν σοῦ βαρογνώμησεν, Ἀγάπη, οὐδ' ἐκεῖ κάτω,
Κι' ἂν στὴ καρδιά της σκόρπισες μὲ τόση ἀπλοχεριά
Τὰ ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου, τὰ ρόδα τοῦ θανάτου.

ΑΠΑΜΗ Η ΒΑΡΤΑΚΟΥ

Πλάϊ στὸ Δαρεῖο κάθεται ἢ μάργελη ἢ Ἀπάμη,
Κι' ἐνῶ τοῦ λύν' ἢ ἠδονὴ τὰ γέρικα του γόνα,
Τόνη χτυπάει στὸ μάγουλο μὲ ρόδινη παλάμη
καὶ τᾶλλο χέρι ἀπ' τὴν κορφή τοῦ παίρνει τὴν κορῶνα.

Μέρα γι' αὐτὸν καλοκερνὴ μέσ' σὲ βαρὺ χειμῶνα.
Ἔ,τι τὸν κάμη γίνεται καὶ θέλει ὅ,τι τοῦ κάμη
Τόνη πεθαίνει ἐνῶ τὸν ζῆ, παραμυθιοῦ γοργόνα
Ποῦ ἀπ' τὸ γαῖμα τῆς καρδιάς στερνὸ βυζαίνει δράμι.

Καὶ σμίγει ἢ τρίχα τῶν μαλλιῶν ἢ φλουροκαπνισμένη
Μ' ἄσπρα μαλλιά τὴ μέση της, τὴ χαμηλοζωσμένη
Γέρου τὴ σφίγγει ἀγκαλιὰ κι' ἀτίμητο ζουνάρι.

Τόρα στὰ μάτια τὸν θωρεῖ βαθιά, σᾶν νὰ ρουφᾷει
Μὲ τρελλὸ πόθο ποιητοῦ τάνέγγιχτο φεγγάρι!
Βλέπει στοῦ γέρου τὴ μορφή—τὸ γυιὸ του πάγαπάει.

ΚΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Ψυχή φρουμάζει, κόκκινη ψυχή σ' ἄν Αἰμοστάτης !
Στρῶμα ζητάει τοῦ ὕπνου τῆς τῆ μυροφόρα ἀγκάλη
Κρίνου, ποῦ περιγύριζε μὲ τ' ἀνεφτέριασμά της,
Κρίνου πῶχει γι' αὐτὴν κλειστά τ' ἀνέστυρά του κάλλη.

Τέτοιος καὶ μέσ' στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας τῆς δροσάτης
Σὲ σὲ πετάει ὀλόφυγος κι' ὁ λογισμὸς μου πάλι.
Μὴ σοῦ ταράζει τὰ ὄνειρα ; Κ' ἴσως θαρρεῖς ὁ μπάτης
Πῶς σοῦ χαϊδεύει ἀνάλαφρα τὸ ὠραῖό σου κεφάλι ;

Θὰ σ' ἀνανοιώσει ἡ φλόγα του στὸ πιὸ γλυκό σου βύθος,
Ποῦ ἡ μαγιεμένη ξάπλωσε βραδιὰ στὸ ἀγνό σου στήθος
Κάτου ἀπ' τὰ πεῦκα τὰ παλιὰ ἢ κἄπου σ' ἔρημο βράχο.

Κι' ἂν κἄτι μάθης γύρω σου θερμὰ νὰ φτερουγίζει,
—Μὲ οὐδ' ὅσον ἤχο θ' ἄκουες σ' ἄν ξένο αὐτὶ βουίζει—
Θὰ πῆς τὸ χέρι φέρνοντας στὸ μέτωπο: «Τὶ νᾶχω;»

ΥΠΝΟΥ ΔΑΚΡΥΑ

Μπρόβαλε μέρα λιβανὴ κι' ὄνειροξεδιαλύτρα
Νὰ διώξης τὰ ἠσκιώματα τοῦ ὕπνου ἀπὸ κοντά μου.
Μπρόβαλε μέρα, κοίμισε τὴν ὑπνοφαντασιά μου
Ποῦ ἐνῶ κοιμοῦμαι, ξαγρυπνᾷ ἡ νυχτοπαρωρίτρα.

Γιατὶ νεκρούς, γιατί χλωμούς σ' ἄν μαραμμένα κίτρα
Μέσ' στὰ παράξενα πολὺ καὶ ἄγρια ὄνειρά μου,
Εἶδα καὶ τοὺς πενήντα γιουὺς τοῦ παλαιοῦ Πηριάμου
Καὶ τὴν Ἐκάτη ἐπάνω τους βουβὴ μοιρολογίτρα.

Δάκρυ δὲν εἶχε στὸ στεγνὸ γεροντικὸ τῆς μάτι
Καὶ—μόσχον ἀξεθύμαστο τὸν πόνο τῆς ἐκράτει—
Μέσα στὰ στήθια τῆς κλειστὸν ἀπ' τοὺς παλιούς τοὺς χρόνους

Μὰ ἐσύ, καρδιά μου, πέτρινη γιὰ τὰ δικά σου πάθη
Δάκρυα ἀρχινᾷς στὸν ὕπνο σου νὰ χύνῃς γι' ἄλλου πόνους
Σ' ἄν σταλαχτίτες τοῦ γκρεμοῦ ἀπ' τῆς σπηλιάς τὰ βάθη.